

להיות בן אדם

אסופת מקראות, שירים ומחשבות לסעודה המפסקת וליום הכיפורים

רבי שמעון בן עזאי אומר:
אל תהי כזו לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין
לה אדם שאין לו שעה, ואין לה דבר שאין לו מקום.
עפ"י מסכת אבות, ד, ג.

האומר, אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אֵין מְסַפֵּיקין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אֶחָטָא וְיִוֵּם
הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר. עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם, יוֹם הַכְּפוּרִים
מְכַפֵּר. עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אֵין יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר, עַד שִׁירְצָה אֶת חֵבְרוֹ.
משנה מסכת יומא פרק ח

תשמרנו מן הפניות והגאות, מן הכעס והקפדנות
והעצבות והרכילות ושאר מידות רעות, ותצילנו
מקנאת איש מרעהו. ולא תעלה קנאת אדם על לבנו
ולא קנאתם של אחרים.

אדרבא תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברנו
ולא חסרונם. ושנדבר כל אחד את חברו בדרך הישר
והרצוי לפניך ולא תעלה שם שנאה מאחד על חברו
חלילה, ותחזק אותנו באהבה אליך. שיהיה הכול
נחת רוח - כן יהי רצון.

מתוך תפילת רבי אלימלך מליז'נסק

תפילות יום הכיפורים נפתחות בתפילה העתיקה "כל נדרי". לפני אמירת התפילה
נוהגים להכריז: "על דעת המקום ועל דעת הקהל, בישיבה של מעלה ובישיבה של
מטה, אנו מתירים להתפלל עם העבריינים". המשורר שמואל שתל, שלב הכוזה זו
בשיר הבא העוסק ביחסים שבין אדם לחברו:

בין אדם למקום
ואין אדם שאין לו מקום
ואין אדם שהוא ממנו
פנוי.
לו יכולתי לומר לפניך:
אין לך אדם
שאין לו מקום
אצלי.

ביני וביני
על דעת המקום
ועל דעתי ומקומי
וביני לבין עצמי.
לו יכולתי לומר:
מודה אני לפניך
שהחזרת אותי
למקומי.

בין אדם לחברו
ומקום הרבה בין אדם
ובין חברו.
לו יכלתי לומר:
אין ביני לבין חברי
אלא המקום בלבד.

אָדוֹן הַסְּלִיחוֹת   בָּחוּן לְבָבוֹת
גּוֹלָה עֲמֻקּוֹת   דּוֹבֵר צְדָקוֹת

חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ:

הַדּוֹר בְּנִפְלְאוֹת   וְתִיק בְּנִחְמוֹת
זִכָּר בְּרִית אֲבוֹת   חוֹקֵר כְּלִיּוֹת

חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ:

...

פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת   צוֹפֵה עֲתִידוֹת
קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת   רוֹכֵב עֲרֵבוֹת
שׁוֹמֵעַ תְּפִלוֹת   תְּמִים יְדָעוֹת

חֲטָאנוּ לְפָנֶיךָ רַחֵם עָלֵינוּ:

מתוך סדר הסליחות של עדות ספרד והמזרח

בערב יום הכיפורים בשנת 1940 כותבת חנה סנש את המילים הבאות ביומנה,
ובהן - שירה הראשון בשפה העברית.

רצוני להתוודות, לתת דין וחשבון לעצמי, לתת דין וחשבון לאלוהים, זאת אומרת
למדוד את חיי, את מעשי, לעומת האידיאל הגבוה, הטהור ביותר אשר עומד לפני.
להשוות מה שהיה צריך להיות לעומת מה שהיה. אתחיל את הווידי בשם האנושיות.
אין חטא בעולם שאינו נכנס השנה לתוך העוונות, שבעתיים יותר מאשר כל השנים...
והתכנית לשנה החדשה - לימוד והתעמקות במקצוע, בשפה, וחיפוש הדרך. להיות
בן אדם. אני יראה שלדבר האחרון התנאים פה קשים מאוד אך אשתדל. כי זאת
הדרך היחידה שכדאי ללכת בה. אבל איך? אחרי שנה אראה אם הצלחתי.

אני רוצה עוד לרשום ניסיון של שיר:

איך אביט, איך אראה, איך אדע,
איך אכיר, כשהוא יעמוד לפני?
תן סימן אלוהים, תן סימן על מצחו
כי באש, בדליקה ובדם
כן אכיר את הזיו הטהור, הנצחי,
את אשר חיפשתי: בן אדם.

במדורות מלחמה, בדלקה, בשרפה,
בין ימים סוערים של הדם,
הנני מבעירה את פנסי הקטן,
לחפש, לחפש בן אדם.
שלהבות השריפה מדעיכות פנסי,
אור האש מסנוור את עיני,

אָבינוּ מַלְכֵנוּ חַנּוּנוּ וְעַנּוּנוּ, כִּי אֵין בְּנוּ מַעֲשִׂים.
עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ.

רעיונות לשיחה משפחתית

- ברוח תפילת הווידוי הנאמרת במהלך יום הכיפורים וברוח מנהג התשליך של ראש השנה בקשו מכל אחד מבני המשפחה לציין תכונה אחת, דפוס התנהגות אחד או הרגל שהוא מבקש להשליך מעליו בשנה החדשה.
- אחד המנהגים בערב יום הכיפורים הוא לתת צדקה. החליטו על סכום צנוע של צדקה שתתנו כמשפחה והזמינו את בני הבית להציע הצעות לגבי יעדים אפשריים של התרומה ולנמק מדוע הם חשובים. גבשו החלטה משותפת כמשפחה על היעד הנבחר לנתינה.
- שאלות לשיחה משפחתית: מה קשה יותר - לבקש סליחה או לסלוח? האם די בכך שאדם מצטער באמת על מה שעשה כדי שיסלח לו או שיש להציב בפניו תנאים נוספים? מה הקשר בין בקשת סליחה לבין צום?

מִי-הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים אֲהֵב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב: בָּצַר לְשׁוֹנֵךְ מֵרַע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה:

תהילים לד

הדלקת נר נשמה

טרם כניסת החג בתום הסעודה המפסקת נוהגים להדליק נר/נרות נשמה לזכרם של בני המשפחה שאינם עוד עמנו. לפני הדלקת הנר ניתן לומר:
נר זה אנו מדליקים לזכרם של יקירינו: ....., בזיכרונם נראה אור בחיינו.

הדלקת נרות החג וברכת הילדים

בתום הסעודה המפסקת בערב החג מדליקים את נרות החג ומברכים לאחר ההדלקה את ברכת הנרות ואת ברכת הזמן (ברכת שהחיינו):

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הוֹדוּ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל (בערב שבת: שַׁבָּת ו) יוֹם הַכְּפֹרִים.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ הוֹדוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וְאֲמוֹתֵינוּ שִׂיֹּאִירוּ נְרוֹת אֵלֶּה אֶת דְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה בְּיוֹם שַׁבָּת וְשַׁבָּתוֹן קִדְּשָׁה, לְאוֹרָם נִרְאָה אֹר וְנִצָּמַר: אָמֵן.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הוֹדוּ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּים וְהַגִּיעוּנוֹ לְזִמְן הַזֶּה.

נוהגים לברך את הילדים (יש המניחים ידיהם על ראשם של הילדים בעת הברכה):

לבן: יְשִׁימָה אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה. בְּרַכְּךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ, יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנֶּךָ, יִשָּׂא ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וְיִשֵּׁם לְךָ שְׁלוֹם.

לבת: יְשִׁימָה אֱלֹהִים כְּשָׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה. בְּרַכְּךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ, יָאֵר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וַיְחַנֶּךָ, יִשָּׂא ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵי וְיִשֵּׁם לְךָ שְׁלוֹם.

נמר חתימה טובה!